

Studium religionistiky v Amsterdamu: Erasmus 2011

Anna Kvíčalová, FF MU, Ústav religionistiky

V jarním semestru 2011 jsem díky programu Erasmus odjela studovat religionistiku na Universiteit van Amsterdam (UvA) do Holandska. UvA je se svými přibližně 30 000 studenty a 250 studijními programy, z nichž mnohé jsou vyučovány primárně v angličtině, největší i nejvýznamnější vysokou školou v zemi. Jak uvádí oficiální webová stránka univerzity¹, jejím dlouhodobým cílem je vytváření „inspirativního mezinárodního akademického prostředí“. Právě díky mezinárodním studijním programům a určité dávce otevřenosti a kreativity, která charakterizuje celé Holandsko, stejně tak jako díky úzké vazbě na město Amsterdam a jeho politický a společenský život, se jí to nepochybně daří.

Systém magisterského studia v Nizozemsku je poměrně specifický. Magisterské programy jsou koncipovány tak, aby bylo možné dokončit je během jednoho akademického roku (i když v případě studentů religionistiky je takový scénář většinou jen teoretický, a to navzdory nemalým poplatkům za studium). Paralelně však každý obor nabízí i dvouleté „Výzkumné magisterské programy“ (Research Master's programmes), které vedle povinných kurzů nabízí lepší možnosti pro vlastní výzkum. V případě religionistiky je praxe nejcastěji taková, že studenti, kteří plánují pokračovat v doktorském studiu, stráví po dokončení jednoletého cyklu ještě další rok právě v rámci výzkumného programu.

UvA nabízí obory vyučované buď v holandštině, nebo angličtině. Mezinárodní programy jsou otevřené studentům z celého světa a ve třídách se tak potkávají lidé s různým kulturním a akademickým zázemím. Pro každého, kdo přijíždí na amsterdamskou univerzitu v rámci dohod Erasmus, je to nesporná výhoda, protože se neocitá v nedobrovolné izolaci, ale automaticky se dostává na stejnou úroveň s ostatními studenty a při zápisu předmětů není limitován jazykem. Vzhledem k tomu, že výše školného je stejná pro všechny bez omezení (na Humanitní fakultě je to přibližně 1800 eur za rok) a systém výuky je z velké části založen na samostudiu bez nutnosti účasti na velkém množství kurzů, navštěvuje univerzitu i množství lidí středního nebo vyššího věku.

Religionistika má na UvA zázemí na Humanitní fakultě (Department of Art, Religion, and Cultural Sciences). Na začátku magisterského studia je kromě všeobecné religionistiky („general track“) možné zvolit si jednu ze tří specifikací, kterými jsou Mystika a západní ezoterismus („Mysticism and Western Esotericism“), Biblická studia („Biblical Studies“) nebo v holandštině vyučovaný Islám v moderním světě („Islam in de moderne wereld“). Studenti, tedy i výměnní, mají možnost zapisovat si kurzy libovolně bez ohledu na zvolenou specifikaci. Podmínkou ukončení studia je dosažení minimálně 60 ECTS kreditů, z nichž 20 je přiděleno za obhajobu diplomové práce. Samotná podoba kurzů není výrazně odlišná od způsobu výuky v Brně, snad až na to, že jsou obvykle více kreditově ohodnocené

¹ <<http://www.english.uva.nl/start.cfm>>.

a přednášky oficiálně trvají 4 vyučovací hodiny. Požadavky na ukončení tedy zahrnují prezentace, aktivní účast v seminářích, komentáře k zadané literatuře a odevzdání závěrečné práce. Magisterské předměty však překvapivě nebývají zakončeny zkouškou nebo kolokviem, ale „pouhým“ odevzdáním seminárních prací, na které je tu kladen hlavní důraz.

Celkový profil oboru zahrnuje orientaci na západní náboženské tradice a jejich současnou reflexi. Kromě zmíněných specifikací je v oblasti teorie kladen zvláštní důraz na problematiku náboženského pluralismu a metodologicky je akcentována interdisciplinarita, především sociologické, filozofické a historické přístupy v religionistice nebo literární a kulturní analýza. V rámci Mystiky a západního ezoterismu je zvláštní pozornost věnována vlivu modernizace a sekularizace na vývoj hnutí spojujících s ezoterismem.

Mijn Amsterdam

Můj amsterdamský příběh, i když zatím zůstává nedokončený, začal poměrně zdoluhavým byrokratickým procesem. Nejenže jsem byla první studentkou brněnské religionistiky, která se rozhodla této nově vytvořené dohody využít, ale byla jsem také vůbec prvním oficiálním výměnným studentem v rámci programu Erasmus, kterého kdy hostil amsterdamský ústav. I když vyřizování potřebných formalit (přes získání patřičných kvalifikací v angličtině po hledání ubytování) bylo časově i finančně náročné, jak Centrum zahraničních studií MU, tak především jeho obdoba na hostující univerzitě mi nakonec poskytli všechnu potřebnou pomoc.

Sérií šťastných náhod jsem získala jedno z nejlepších studentských ubytování v centru města. Přesto, že moje cesta do školy trvala pěšky 10 minut, během prvního měsíce jsem nepotkala nikoho, komu bych dokázala uspokojivě vysvětlit, jak můžu tak obrovskou vzdálenost překonávat jinak než na kole. Pod nátlakem většiny jsem se tedy přidala k dalším 99 procentům obyvatel města a na bleším trhu jsem si pořídila vlastní vrzájící model (ne starý, ale klasický, jak mi úspěšně vsugeroval jeho bývalý majitel).

Začátek semestru pro mě nebyl zvlášť náročný, k čemuž nejvýznamněji přispěl fakt, že Ústav religionistiky není v Amsterdamu nijak velký, jednotlivé semináře navštěvuje průměrně 5 až 15 posluchačů a vztahy mezi studenty a pedagogy jsou velmi otevřené a přátelské. Diskuze často pokračují mimo akademickou půdu, v kavárnách i v soukromí. To platí především pro studenty západního ezoterismu, kteří tvoří přece jenom kompaktnější skupinu. Během seminářů jsem často přemýšlela nad výhodami a nevýhodami takto úzce profilovaného oboru. Mezinárodní charakter programu přináší celou řadu pozitivních rysů, v jedné třídě se setkávají lidé z různých oblastí světa a s odlišnou zkušeností, díky čemuž získávají speciálně diskuze o náboženství zvláštní náboj. Fakt, že studium probíhá primárně v angličtině a že absolventi programu dál pokračují na různých evropských univerzitách, přirozeně propojuje amsterdamskou religionistiku s dalšími pracovišti po celém světě. Na druhou stranu vyžaduje taková otevřenost určité kompromisy týkající se především různého akademického zázemí studentů, jehož úroveň se v případě různých zemí liší. Bakalářské studium na UvA nabízí množství deskriptivních kurzů, které tvoří nutnou výbavu pro pokračování v magisterských programech, na druhou stranu jejich orientace zůstává výhradně

západní. Všeobecnější bakalářské vzdělání, které jsem získala v Brně, jsem v mnoha případech považovala za výhodu a rámcovou představu o jiných náboženských tradicích světa za předpoklad porozumění celé řadě diskutovaných problémů.

Hlavní problém pro studenty Erasmu spočívá v nalezení té správné rovnováhy při distribuci energie mezi studium a sociální interakci. Týdenní úkoly a především překvapivě zařazení zkouškového období nejen na konec, ale také doprostřed semestru (kdy některé kurzy končí nebo v lepším případě teprve začínají) mi však pomohly udržet tu správnou pracovní morálku. Na druhou stranu, rytmus města nočnímu životu poměrně svědčí, chodí se spát pozdě a málokterý obchod otevírá před desátou dopoledne. Univerzita navíc podporuje mimoškolní, resp. večerní aktivity studentů různým způsobem, například sponzoruje studentské organizace (nejviditelněji formou pivních barelů) nebo platí vybrané domácí studenty, tzv. RA assistants, kteří mají těm mezinárodním pomoci s integrací a poznáváním typických prvků holandské kultury. Způsob, kterým se tak děje, nechávám na představivosti každého.

Amsterdam je jistě město plné možností a zážitků, k jehož kulturnímu prostředí významně přispívají dvě velké univerzity. Žijí zde údajně lidé 170 různých národností s odlišnými kulturními zvyky. Přesto, že jsem byla připravená pozorovat selhání politiky multikulturalismu v praxi, moje osobní zkušenost nemůže být odlišnější. Nizozemsko je velmi liberální země, ať se jedná o imigraci, náboženství, sexualitu nebo užívání lehkých drog. Přestože celá řada zákonů a pravidel je velmi striktně formulována, v praxi nejsou uplatňovány represivně ani bezmyšlenkovitě a alespoň na první pohled se zdá, že takový systém poměrně dobře funguje. A především, což pro mě jako obyvatele České republiky bylo někdy obtížně pochopitelné, Nizozemci jsou hrdí na svoji zemi a kulturu: atmosféra, která zachvátí Amsterdam při oslavách hlavního státního svátku (Queen's Day), kdy každý vyráží do ulic v oranžové a většina zákonů dočasně přestává platit, pro mě představovala nejspíš ten největší kulturní šok.